

Razstava

Mundus vadit retro

Kibla Portal

★★★★★

Gigantske razsežnosti – vsaj za slovenske razmere – galerije Kibla Portal so primerna lokacija za predstavitev aktualnega trenutka v družbi in vizualni umetnosti. Velik prazen prostor, prepreden z labirinti, je idealno ozadje za okruške spomina, registracijo sedanosti in utopične projekcije prihodnosti, saj je človeštvo na videz na pragu velikih sprememb. Nekateri jih napovedujejo, drugi jih željno pričakujejo, tretji se jih bojijo, v ozadju vsega pa je negotovost barvnega sveta, potem ko se je črno-beli sesul.

Vendar je možnosti za radikalne preobrate relativno malo, naj se še tako zdi, da se svet v zadnjem času vrti z izjemno dinamiko, gre pravzaprav bolj za navidezen spin, ki mu daje temeljni pospešek medijska mašinerija. Razstava *Mundus vadit retro*, ki sta jo pripravila Aleksandra Kostič in Žiga Dobnikar, je večinoma angažirano zastavljena, političnih refleksij in agitacij je obilo, vendar takšen umetniški aktivizem pravzaprav bolj reflektira *status quo* kot resnično afirmira kogarkoli. Sprememba političnega in socialnega družbenega ustroja je danes zelo v modi, umetniki vseh vrst nam dnevno servirajo različne recepte, kaj in kako je treba spremeniti, ena osrednjih premis pa je danes – še zlasti pri nas – kritika kapitalizma in koketiranje s socializmom. Nihče sicer ne ve, kako naj bi bila videti tovrstna transformacija, saj je naša zmožnost prilagoditve izjemna, naša zmožnost radikalne preobrazbe pa ne, zato vse ostaja na ravni simulacije, ki je s stališča umetnosti še toliko bolj shizofrena, ker je shizofreno tudi realno stanje.

Nekatere države so se distancirale od socialističnega modela, vendar se vanj nostalgичno *in verso* zazirajo, v drugih eksperimentirajo z nekakšnimi tragikomičnimi *revival* poskusi, tretje pa formalno vztrajajo v »socializmu«, vendar so hkrati uvedle kapitalistični ekonomski in socialni

model, in sicer v njegovi najbolj trdi in neizprosni različici. Slogani, ki jih lahko preberemo na razstavi, denimo *Kapitalistična funkcija maternice je reprodukcija delovne sile/Kapitalizem se boji vagine in klitorisa*, so sicer lahko zabavni, vendar so bolj kot v polju averzije v polju *mainstreama*. Mladi umetniki iz Bosne in Hercegovine Adela Jušić in Andreja Duganžić svojo umetniško akcijo obsežno teoretično utemeljujeta, vendar gre za precej obrabljene parole, ki nimajo dometa. Nič bolj niso prepričljivi spominski fragmenti na gibanje neuvrščenih Maje Hodošček, delo *Erste Reich* Marcela Mališa, ki išče zametke nekdanjega avstro-ogrskega hegemonizma v širitvi bančnih ekspozitur, ali islandska umetnica María Elínardóttir, ki svojo temo razvija ob šestdeset let starih napotkih za mlade žene, kar je lahko le anekdotična retrospektivna refleksija, ki pa je za današnji čas bolj ali manj neuporabna.

Bolj intriganten je opus dveh mladih hrvaških umetnikov Dina Zrneca in Martine Grlić z vrednostno nevtralnimi mizanscenami iz nekdanjih jugoslovanskih socialističnih tovarn, ki zagotavljajo odprte kode, nekdo jih lahko interpretira kot kuriozum, drugi kot nostalgичne reminiscence, tretji kot manifestacijo družbenega modela, ki se je sesul sam vase. Seveda pa ostane tudi možnost distance, umik v intimo in zasebne fantazmagorije, kot jih pooseblja Marko Jakše, Eszter Szabó ali pa Tadej Vindiš. Tukaj je še nekaj mladih avtorjev, ki opozarjajo nase s solidno formo, denimo Matija Bobičić ali nekoliko starejši Jure Cvitan.

Če ti kaj ni všeč, spremeni. Če ne moreš, spremeni svoj pogled. Misel Maye Angelou je danes še kako aktualna, saj današnji svet kar vpije bodisi po enem bodisi po drugem. Seveda pa se svet za razliko od naslova razstave ne vrti nazaj niti naprej, pač pa se samo vrti, in to v slogu nietzschejanske maksime, da je čas neomejen, število dogodkov oziroma pojavov pa omejeno, torej je neizogibno, da se ti ponavljajo – tako v družbi kot v umetnosti. Razstava *Mundus vadit retro* je lep dokaz za to.

PETER RAK